

Владислав Ковалевський

ПОРЯДОК ДЕННИЙ: ТЕОРІЯ І МЕТОД СТРУКТУРУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ РЕАЛЬНОСТІ

У запропонованій статті розглядається сутність «порядку денного» як теорії і методу структурування політичної реальності. Розглядаються основні функції, методологічні особливості, критерії цього наукового підходу. Описана та реалізована на конкретних даних схема аналізу, яка є корисною для виявлення гуманітарних технологій, що використовуються під час роботи в інформаційному просторі.

Ключові слова: *порядок денний, політична реальність, ЗМІ, комунікація, маніпуляція суспільною свідомістю*

V. Kovalevskyi. The agenda: theory and method of structuring of political reality. *The proposed article the essence of «agenda» as a theory and a method of structuring political reality. In this article describes the main function methodological features, criteria of the*

scientific approach. Described and implemented for specific data analysis scheme, which is helpful to identify humanitarian technologies which used in the information space.

Key words: *agenda, the political reality, media, communication, manipulation of public opinion*

Складність та неоднозначність політичної ситуації у сучасній Україні спонукає дослідників до пошуку нових інтерпретаційних моделей та пояснювальних матриць. Однією з таких матриць є схеми, що представлені новітніми підходами медіадосліджень. Саме вони сьогодні намагаються пояснити ті складні процеси, що відбуваються у політичному полі навколо здобуття та реалізації влади. Можливості, перспективи та обмеження цих підходів сьогодні ще не до кінця визначені, оскільки з розвитком інформаційного суспільства їхня інституалізація триває. Але значний евристичний потенціал у поясненні сучасної політичної реальності є незаперечним, що підтверджується відповідними західними дослідженнями.

Швидкоплинність сучасних політичних процесів є підставою для постійного вдосконалення теоретико-методологічної бази як досліджень, так і їх подальшого впровадження. Тому не можна просто екстраполювати наявні ефективні західні моделі, зразки та концепції для пояснення тих процесів, що відбуваються у сучасній Україні. Це дає підстави дослідникам не просто описувати наявні ефективні інтерпретаційні моделі, але й вдосконалювати їх відповідно до локальних часових та просторових вимог. Це стосується й такої цікавої та корисної теорії, як «встановлення порядку денного». В цьому контексті основне завдання статті вбачається у визначенні структури самого підходу. У такий спосіб визначимо структуру процесу, який, відбуваючись фактично, у віртуальному просторі здійснює реальний вплив на вибір людини. Це дуже важливо, адже далі демонструватимуться моделі процесів, які є ефективні, які працюють і мають реальні наслідки та результати, здійснюють вплив тощо. І все це незважаючи на те, яка інформація циркулює в межах цих процесів, що в черговий раз підтверджує тезу про важливість саме структури. Певна дихотомія вказаних процесів, яка полягає у тому, що встановлення порядку денного відбувається з боку влади

та з боку інших суб'єктів, які сьогодні можуть цілком розглядатися теж як владні актори (наприклад, корпорації). В цьому плані цікавим видається розставлення акцентів в описі сучасних інформаційних процесів за допомогою методу встановлення порядку денного.

Наголосимо, що в сучасній Україні дослідницька увага до цього підходу недостатня. Окремі частини теорії використовуються у роботах Ю.Левенця, В.Кулика, Л. Нагорної, Г. Почепцова, авторських напрацюваннях та дослідженнях[1]. Здебільшого ці підходи описуються у межах неакадемічних, більш практичних напрямках – зв'язках з громадськістю (PR), зв'язках з урядовими організаціями (GR), політичного консалтингу тощо. Однак у західній науці ці напрями фактично не розділяються, а доповнюють один одного.

Варто наголосити, що порядок денний, як феномен, існував завжди. Достатньо вдало його описували та інтерпретували різні теорії, починаючи з загальних теорій повідомлень (фізика, кібернетика) до «теорії магічної кулі» та «теорії встановлення порядку денного». Саме остання, на думку автора, на сьогодні є найбільш евристичною, вдалою та адекватною для пояснення відповідних процесів. Вдалою для свого часу вона була тому, що з'явилася тоді, коли став незаперечним вплив засобів масової інформації. З'явилися підходи визначення важливості та захоплення уваги. Теорія «встановлення порядку денного» прийшла на заміну «теорії магічної кулі» наприкінці 1968 року на підставі польового емпіричного дослідження електорату, який не визначився з вибором. Сутність опитування зводилася до того, щоб визначити ключові теми та повідомлення, важливі для виборця у зіставленні з наявним тоді медіаконтентом. Як уже наголошувалося, сьогодні цю теорію потрібно вдосконалювати та адаптувати, провести певну ревізію, чим, власне, автор і займається. У витоків цих підходів знаходяться класики теорії пропаганди – Г. Лассвелл, У.Ліпманн, Дж.Дьюї. Ці автори запропонували методи для дослідницької формалізації інформаційного простору та інструментів для роботи з ним.

У найширшому плані порядок денний – це набір актуальних для суб'єктів питань, які потребують обговорення. Теорія, яка описує ці процеси, була в загальних рисах запропонована американсь-

кими дослідниками [2] медіавідносин у 1972 році. Вона ґрунтується на таких постулатах:

1. Новинний порядок денний визначає публічний порядок денний (новина про подію визначає її обговорення).

2. Ми звертаємося до ЗМІ для того, що зрозуміти, на чому нам потрібно зосередити свою увагу (фокусування уваги для визначення, що важливого відбувається навколо).

3. Медіа не говорять нам, ЩО думати, вони кажуть нам, ПРО ЩО думати (розставлення акцентів).

4. Нарешті (і це не було в оригінальному тексті авторів, але є квінтесенцією сучасності) – тепер медіа вже кажуть нам, що робити.

Автор у своєму дослідженні дотримується думки про можливість використання концепту «порядок денний» як теорії та методу. Порядок денний як теорія відповідає на головне питання – як впливають новини (новинна комунікація, новинний дискурс) на політичний вибір людини. Звідси зрозуміло, що теорія фокусується на таких аспектах:

- виборчі кампанії;
- встановлення чітких причинно-наслідкових зв'язків між порядком денним ЗМІ та публічним порядком денним;
- кількісні виміри репрезентації політичного вибору.

А порядок денний як метод становить собою спосіб, яким відбувається структурування реальності (у першу чергу суб'єктивної, але яка скидається на об'єктивну). Метод встановлення порядку денного є одним з головних медіаінструментів сучасності, будуючись на тематизації та збудженні інформаційного простору. Далі ми про це ще будемо говорити більш детально. Функціями цього методу є: формування певного відношення до тієї чи іншої проблеми, питання; створення резонансу щодо окремих проблем (з метою побудови дій); зсув фокусу уваги від одних питань до інших.

Звісно, що обговорюючи технологічні процедури, не можна оминути питання стосовно того, хто є суб'єктом встановлення порядку денного? Найбільш чіткими критеріями визначення суб'єкта цього процесу є можливості доступу до ресурсів та потенціал поширення. Отже, до суб'єктів встановлення порядку денного належать:

- головні редактори (фактично, гейткіпери, які можуть рецензувати матеріал навіть після журналістів);

- власники медіа;
- групи впливу / інтересів (стейкхолдери);
- політики (їхні політичні консультанти та PR-групи);
- новинні події (коли події такого рівня, що створюють необхідну лінійну перспективу – фокус уваги)

Найбільше питань виникає щодо останнього пункту, оскільки спочатку здається, що порушено принцип конкретної суб'єктності (ставлення до конкретної людини чи групи осіб). Однак це не зовсім так. Звісно, вказані суб'єкти мають чітку індивідуальну прив'язку, окрім останнього. Однак «новинні події» – це окремий суб'єкт, де неважливий конкретний автор. Це подія, яка сама може задавати рамки її інтерпретації та поширення. Зрозуміло, що інші вказані суб'єкти можуть намагатися її нівелювати, але це не завжди можливо, оскільки існують чутки, альтернативні канали. Вплив такої події не завжди можна вирахувати статистично, отже, ми маємо її включати до переліку суб'єктів формування порядку денного.

Постає логічне питання щодо практик та методів формування порядку денного. На сьогодні відомі такі практики його формування та реалізації:

- дискурсивна (громадськість),
- адміністративна (державна та корпоративна),
- псевдодискурсивна (прихована адміністративна).

У разі дискурсивного формування на порядок денний виносяться найбільш актуальні для громадськості питання, які виникли у ході обговорення. В адміністративній практиці застосовуються методи нав'язування з боку осіб, які можуть здійснювати вплив (власники, представники влади тощо). Псевдодискурсивна практика є сьогодні найбільш поширеною у світі, особливо у країнах, де відсутні сталі політичні традиції (це стосується, у першу чергу, й України). Ця практика дозволяє визначати теми, пріоритети, ранжувати події, водночас приховуючи реальні цілі (замовників).

Що стосується методів, то тут ситуація більш зрозуміла, оскільки може використовуватися все, що є ефективним. Наприклад, дедалі популярнішими стають підходи психології і навіть психотерапії, нейролінгвістичного програмування, ігротехніки тощо.

Одними з найбільш ефективних методів встановлення порядку денного є:

- створення рамки (чіткі обмеження, поля з власними правилами),
- перевизначення (подія або по-іншому називається, або відбувається боротьба інтерпретацій),
- референція в інший час (подія зіставляється з сьогоднішнім, вчорашніми чи майбутніми подіями),
- розмиття (створення додаткових тем і категорій, які розвивають основну).

Звісно, вказаний перелік не є вичерпним. Це велика тема, яка потребує окремого розгляду, але вже ці методи дозволяють зрозуміти розмаїтість та широту наявних підходів.

На аналітичному та діяльнісному рівнях робота з порядком денним відбувається за такими напрямками:

1. Аналіз текстів (репрезентація думок).
2. Аналіз поведінки (оперативна робота – репрезентація дій).
3. Руморологія (практика функціонування чуток).
4. Активні заходи (стабілізація, просування, дискредитація іміджів).

Джерелами такого аналізу, відповідно, будуть: центральні та регіональні ЗМІ, опитування громадської думки, безпосереднє спостереження (з виокремленням та аналізом чуток). Питання щодо формалізації безпосереднього спостереження вирішується методом оцифрування даних. З погляду вдосконалення техніки проведення відповідних досліджень, будь-які данні варто перевести у текст і, відповідно, цифрову форму, що дасть змогу за допомогою комп'ютерів аналізувати великі масиви інформації.

Методів таких досліджень достатньо багато. Окрім загальних описових та аналітичних, це, у першу чергу, контент-аналіз (кількісний та якісний), івент-аналіз та категоризація. Зрозуміло, що все це робиться на відкритих джерелах. Наразі це головний метод роботи навіть сучасної розвідки, де понад 98% інформації здобувається саме з відкритих джерел.

Отже, в ході запропонованої програми дослідження постає важливе гносеологічне питання – як описати реальність людини.

Автор є представником інтеракціонізму, а одним з основних принципів цього наукового напрямку є те, що людина реагує не на сам об'єкт, а на свої уявлення про нього. Йдеться про матрицю світосприйняття, а точніше, механізм селекції інформації та прийняття рішень. Це можливо завдяки аналізу кореляцій між достатньо великим переліком значимих категорій. На межі перетинання цих критеріїв і можливий відповідний ефективний вплив, що у всі часи цікаво було у першу чергу спецслужбам. Далі розглянемо дещо спрощену систему, яка базується на основі зіставлення та аналізу виявлених електоральних уподобань (виборів) та контенту найбільш рейтингових ЗМІ в Україні.

У ході дослідження були обрані три основні параметри:

- час (минулий, теперішній, майбутній),
- референція (інформативна, особистісна),
- критерій (цінності – сім'я, кар'єра, розвиток, імідж).

По-перше, людина постійно оперує часовими межами, що вона не приховує у комунікації. Тобто людина описує власну реальність найчастіше у категоріях минулого, теперішнього чи майбутнього часу. У кожної людини, можливо окрім тих, хто знає та володіє цими технологіями та інструментарієм та здатен регулювати їх у комунікації, ці речі є і вони виявляються досить швидко.

По-друге, що стосується референції, то людина завжди зіставляє побачене, почуте та відчуте з власними досвідом. Частіше на підсвідомому рівні. Перший варіант, який можливий – людина мала схожий досвід і тоді вона може або відкорегувати свою поведінку, що призведе до нових наслідків, або зробити так, як і минулого разу, що, вочевидь, призведе до тих самих наслідків, що були тоді. Більш складний другий варіант – людина не мала відповідного досвіду, але, і тут найцікавіше, їй хтось сказав, вона щось чула, вона щось подумала. Це і є інформативна референція (вона лежить в основі формування фобій) – та, яка не належить до досвіду цієї людини, але входить до її картини світу. В свою чергу, особистісна референція, логічно, формується з власного досвіду.

По-третє, критерій – це цінності. Якщо людина на перше місце ставить сім'ю, то вона буде свідомо або підсвідомо підтримувати ці цінності та тягнутися до них в інших людях чи шукати їх прояви

у певних діях. Тут все зрозуміло, це працює і з цим працюють. Зокрема, професійні райтери. Водночас, тут є певна пастка. Свого часу Карл Юнг описав її у так званому архетипі тіні. Це не є предметом нашого дослідження, але якщо коротко, то мається на увазі, що якщо людина сьогодні має один імідж чи статус, то колись вона мала пройти свого часу через його протилежність. Якщо цього не було – сьогодні наявні особистісні конфлікти та певні відхилення. Це цікава тема, але наразі залишимо її соціальним психологам. Нам же потрібно лише пам'ятати про цю похибку, яка інколи може суттєво впливати на результати дослідження (це проявляється на малих цифрах, але на великих це буде непомітним).

Отже, зрозуміло, що всі люди на глибокому рівні фільтрують інформацію відповідно до цих параметрів з подальшим прийняттям на їх основі рішень. Створений трикутник накладається на соціальні групи – і таким чином готова матриця ефективної інформаційної роботи. Саме таким способом формується схема ефективного формування порядку денного. В ній формується трикутник світосприйняття, який має проявлятися у всіх текстах, що спрямовані на вирішення тих завдань, які ставлять перед собою замовники чи кваліфіковані виконавці.

Нарешті, перейдемо від теорії до практики. Тут буде трохи простіше. Вихідні дані аналізу наступні. Методом випадкового відбору була обрана Вінницька область (27 районів, 6 міст обласного підпорядкування, 1 637 229 населення та 1 301 819 виборців станом на 30.09.2011 відповідно до Державного реєстру). Для аналізу був взятий тиждень з 03 – 09 жовтня 2011 р.

Почнемо з родієвого аналізу. Рубрикатор за всіма новинами в країні за цей час наведемо на Діаграмі 1. Важливим є наявність значного масиву інформації в тій чи іншій рубриці. Тут ми бачимо, що на першому місці розміщені події місцевих органів влади та самоврядування. Насправді, це опис регіонального життя. Далі – надзвичайні події, кримінальний фон (це важливий показник, на якому ми ще зупинимося далі). Міжнародні події – забігаючи наперед, пояснимо, що це ситуативне підняття рейтингу наповненості цієї рубрики. Це пов'язано з міжнародним візитом глави держави.

Діаграма 1

Ключовими темами інформаційного простору в цей час були такі:

1. Обговорення суду над Ю.Тимошенко (висловлювання європейських політиків).
2. Суд над Ю.Луценком (головні повідомлення – «суд не захотів йти проти прокуратури» і в суді «свідкам говорять, про що говорити»).
3. Газові питання.
4. Обговорення законопроекту про вибори
5. Питання соціальних пільг
6. Плани святкування Покрови.

Основні резонансні події, індекс цитування яких виходив за межі тенденції, – «закриття справи педофілів»; «паркан навколо Ради», події навколо кортежу Азарова – охорона з кортежу (пізніше виявиться, що насправді – Литвина) відбиває дзеркало в автомобіля кореспондентів ТВІ, що стає основою для відповідного сюжету і новин в Інтернеті. В державних органах нічого цікавого або

масового не відбувається. Президент цього тижня пробує вирішувати проблеми з Росією в межах економічного співробітництва, їздить у Грецію та зустрічає закордонні делегації. Серед основних масових акцій – під Верховною Радою мітинг фермерів та землевласників, які протестують проти земельної реформи та вимагають скасування мита на експорт зернових. Головний меседж – виробництво зернових стає дедалі більш не вигідним. Як видно, інформаційний простір достатньо насичений та хаотичний, жодна з найбільш рейтингових тем додатково неявно підтримується.

Про що пишуть найбільш рейтингові ЗМІ в цей тиждень? Найбільш резонансними темами, що обговорювалися ЗМІ на цьому тижні, були: візит в Україну прем'єр-міністра В'єтнаму Нгуєн Тан Зунга; візит Президента України до Греції; відкриття у Києві НСК «Олімпійський».

Важлива тенденція, виявлена на цьому тижні – нагнітання страху. До найбільш резонансних подій можна віднести такі:

- знешкодження ОПГ у місті Одеса;
- звинувачення в торгівлі зброєю працівників УМВС міста Харкова;
- вбивство начальника Калитнянського селищного відділу внутрішніх справ (Київська обл.);
- сплановане побиття міліціонерів дванадцятьма молодиками (Київська обл.);
- спричинення тяжких тілесних ушкоджень співробітнику УМВС міста Житомира.

Зазначені елементи є технологічним ланцюжком стратегії маніпуляції або впровадження непопулярних заходів, пов'язаних з міліцією (наприклад, збільшення фінансування чи кадрові ротації). Цікаво, що згідно з даними телефонного опитування «Безпека в Україні», проведеного Інститутом Горшеніна [3] з 8 по 10 жовтня, 60,1% українців бояться фізичного насильства. 45,8% бояться хуліганства, 45,3% – крадіжок. Водночас, більше половини опитаних (56,2%) ніколи не були потерпілими внаслідок злочинних дій.

Більшість громадян України (75,2%) визнають, що в їх місті є місця, які вони намагаються уникати – щоб не стати жертвою насильства. Це вкрай цікавий аспект, оскільки тут чіткий вияв фор-

мування інформативної референції, що ми описували раніше. Нагадаємо, що це лежить в основі формування фобії і є одним з елементів маніпуляції суспільною свідомістю з політичними цілями.

Перейдемо до контент-аналізу текстів. Цього тижня було й достатньо позитивних категорій, наприклад – відкриття кільцевої електрички в Києві. Тобто виявлена раніше технологія нагнітання страху не була до кінця пророблена виконавцями. Водночас, три категорії з першої десятки найбільш рейтингових мають негативний підтекст, це – «бандит», «вбивство», «злочинець». Повідомлення з цими словами стосуються вбивства міліціонера у Деснянському районі Києва, скандальної акції МВС в Одесі, суду над Пукачем тощо. І цей аспект яскраво пов'язаний з виявленою раніше тенденцією на нагнітання тривожності у суспільстві.

Що стосується місцевих ЗМІ, то на цьому рівні рубрикатор новин дещо відмінний від загальноукраїнського. Основною рубрикою для місцевих ЗМІ в цей час є тематика, пов'язана з надзвичайними пригодами та кримінальним фоном. Зрозуміло, що найбільш популярними темами є місцеві питання. Декілька достатньо показових сюжетів: «У Вінниці шукають вбивцю міліціонерів»; «П'яний водій збив 9-річного школяра»; «Вінничани стали більше купувати валюти»; «У Вінницькій області дільничий підстрелив крадія банку»; «Вінничан дурять аферисти, які представляються податківцями»; «У Вінницькій області батько порізав доньку». І знову простежується виявлена раніше технологія. Зрозуміло, що ЗМІ – це у першу чергу бізнес-проекти, які мають йти за уподобаннями аудиторії, але вказана технологія є політичною і не пов'язана з економічною складовою діяльності ЗМІ, оскільки може їй навіть суперечити.

Що стосується найбільш рейтингових політиків, то цього тижня в області перші місця тримали Ю. Тимошенко та В. Янукович. Саме у такій послідовності. Це пояснюється не тільки більш високим рейтингом Ю.Тимошенко на цій території, але й відсутністю інтересу з боку правлячої партії (владної еліти) до неї. Скоріш за все, інформаційна ставка робиться на власні (ядро) соціальні групи, тобто базовий електорат східних та південних областей.

У напрямі руморології вдалося виявити, що головні чутки в області були пов'язані з урізанням соціальних пілг. Наразі тенденція до

зростання соціальної напруги виявлена лише у межах щільних груп інтересів (тих, кого це стосується безпосередньо – пільговики).

Контент-аналіз новин в області за цей час показує, що найбільш популярною категорією є «міліція». Однак ця категорія здебільшого використовується без дієслів, що спонукають до дій. Тобто інформаційна робота проведена не дуже якісно. Основні пов'язані дієслова – «розповідали», «повідомили». Наступна категорія – «Вінниця», головне дієслово – «реставрувати». Далі «дитина». Тут трохи складніше, оскільки сусідніми словами здебільшого виступають «пригода» та «безпека». Хоча є й позитивні тенденції – дієслово «розмалювати» пов'язане з поодинокими новинами про популяризацію серед дітей правил дорожнього руху. Це загальна картина регіонального інформаційного простору.

Ще сюди можна додати (це ще більш глибинний рівень контент-аналізу), що в середньому переважна більшість опрацьованих новинних текстів на понад 50% складається з іменників. Це є номіналізацією (тобто занадто загальні категорії, які містять однозначне трактування) – ефективність цього тексту нульова або не прогнозована. А середня кількість слів у реченні близько 12. Це вже свідчення перевантаження і подальшого розслаблення у реципієнтів інформації, в які відтепер можна вкладати різні, у тому числі й деструктивні, смисли.

Нарешті, що в цей час відбувається на території. Голова Вінницької обласної державної адміністрації перебуває у відпустці, що пояснює малу кількість суто позитивних та іміджевих статей про владу. Тиждень характеризується активними діями численних громадських організацій. В цей час Асоціація фермерів Вінниччини відряджує 120 представників до Києва і спостерігаються поодинокі акції протесту, пов'язані з пільгами афганцям (м. Тульчин). Розвивається національно-культурне життя – Вінницький козацький полк ім. І. Богуна проводить акцію до вшанування Якова Шепеля – борця за українську державність, повстанського отамана національно-визвольних змагань 18–20-х років ХХ століття. Тривають різні заходи до 68-ї річниці створення Української повстанської армії. Тобто інформаційний простір скидається на розпорошений та поліваріативний.

Звернемо увагу на кореляції. Що стосується рубрикатора – кримінальний фон на центральному рівні чітко корелюється з інформацією місцевих ЗМІ. Далі – інформація щодо подій і чуток теж має перетинання (урізання соціальних пільг, у першу чергу). Водночас, тексти достатньо слабкі, і якщо накладати на матрицю соціальних груп, про що йшлося раніше, їхня ефективність буде мінімальною. Тепер, що стосується негативу. Для формування відчуття страху (взагалі формування певного переконання) для багатьох людей достатньо від трьох до семи джерел (повторень). Якщо додати, наприклад, чутки, то таким способом готується простір для маніпуляцій чи свідомого керування.

Отже, у підсумку головний висновок – наявний сьогодні в інформаційному просторі порядок денний нав'язується, часто є відірваним від життя, тобто слабо корелюється з подіями на території. Крім цього, наведені дані свідчать про неефективну роботу суб'єктів з ключовими темами у регіональній пресі (тут можна обговорювати питання саботажу або якості української журналістики тощо). Слід констатувати відсутність системної роботи зі зворотним зв'язком (а це неодмінна умова ефективного управління). В таких умовах потрібно або вирішувати реальні питання (стратегічна перевага), або зсувати фокус уваги на інші більш важливі події (тактична перевага). Нарешті, відзначимо поступове зростання ентропії (негативізація, зростання невдоволення, протестних настроїв у достатньо замкнутій системі, коли немає виходу для цієї ентропійної енергії). Головний ризик від цього – пропустити точку біфуркації («точку кипіння»), оскільки сьогодні моніторинг ЗМІ не відображає реальної ситуації, тож потрібні інші моніторингові інструменти (у першу чергу, це, наприклад, моніторинг неформальних комунікацій). І це навіть не соціологія, оскільки в соціологічних дослідженнях часто може діяти ефект «спіралі тиші», коли громадяни думають одне, говорять інше, роблять третє.

Представлений короткий аналіз є лише загальною схемою використання порядку денного як теорії і методу структурування політичної реальності. Похибка вказаної моделі може бути пов'язана лише з перевантаженням даними з незбігом з вагою того чи іншого джерела, але для великих чисел це не має значення. З цим

пов'язані конкретні гуманітарні технології, інструменти роботи з мисленням та психікою, які створюють реальність людини. Це фундамент або певний фільтр, який дозволяє виявити закономірність і констатувати, що це суспільство (яке ми аналізуємо) – вже навіть не суспільство ризику, це суспільство кризи, де відхилення від рівноваги стають новою нормою, що стає основою для нових технологій управління дійсністю. І тепер важливим є адекватне розуміння тих процесів, що відбуваються, та їх відповідна оцінка з різних боків – з погляду суспільства, влади (держави чи керуючих осіб), корпорацій (власників медіа) тощо. І це, на думку автора, є одним з головних прикладних завдань, що нині стоять перед політологами-аналітиками, експертами і науковцями.

---

1. Ковалевський В.О. Інформаційна взаємодія у політико-владному полі великого міста / В.О. Ковалевський. – К.: ІІЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2010. – 221с.

2. McCombs M., Shaw D. The agenda-setting function of mass media / M. McCombs, D. Shaw // *Public Opinion Quarterly*. – 1972. – 36 (2). – P. 176–187.

3. «Безопасность в Украине» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://institute.gorshenin.ua/researches/95_bezopasnost_v_ukraine.html